

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЛОПАТА ОЛЬГА АНДРІЇВНА

УДК 341.232 : 343.148 : 351.74 (477)

**МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор,
Чорноус Юлія Миколаївна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри криміналістики та судової медицини

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України
Тіщенко Валерій Володимирович,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри криміналістики

кандидат юридичних наук, доцент
Буханченко Олександр Анатолійович,
Департамент вибухотехнічної служби Національної поліції України,
начальник

Захист відбудеться 29 вересня 2017 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 28 серпня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Д.О. Савицький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Суспільна потреба в результативному розслідуванні злочинів потребує підвищення ефективності судово-експертної діяльності шляхом поліпшення судово-експертного забезпечення досудового розслідування та судового розгляду, удосконалення правового регулювання судово-експертної діяльності, розширення кола вирішуваних експертних завдань, розроблення експертних методик відповідно до міжнародних стандартів, ефективного проведення судової експертизи під час надання міжнародної правової допомоги, залучення кращого європейського та світового досвіду. Успішність вирішення поставлених завдань значною мірою залежить від здійснення належного міжнародного співробітництва судово-експертних установ і безпосередньо Експертної служби МВС України.

Експертна служба МВС України є системою державних спеціалізованих установ судової експертизи, діяльність якої спрямовує і координує Міністерство внутрішніх справ (МВС) України, здійснює судово-експертне забезпечення діяльності Національної поліції України, МВС України, інших правоохоронних органів. Відповідно до статистичних даних у 2016 р. та за шість місяців 2017 р. Експертна служба МВС України виконала 227,2 тис. (114,3 тис.) судових експертиз, 50,6 тис. (24,3 тис.) перевірок за криміналістичними обліками, взяла участь у проведенні 5,2 тис. (2,5 тис.) слідчих (розшукових) дій, 1,1 тис. (383) оглядів місць подій з використанням пересувних криміналістичних лабораторій, залучалася до 300 (270) науково-практичних заходів, у тому числі 34 (58) міжнародних та ін.

Новим й актуальним напрямом діяльності Експертної служби МВС України є міжнародне співробітництво, якому сприяє членство Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру (ДНДЕКЦ) МВС України в Європейській мережі судово-експертних установ (ENFSI), що включає в себе 68 провідних судово-експертних установ із 36 країн Європи, компетентність лабораторій Експертної служби МВС України згідно з вимогами ДСТУ ISO/IEC 17025. Практичні працівники (91,9%) зазначили важливість висвітлення проблематики міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України відповідно до євроінтеграційного напрямку розвитку, необхідністю протидії міжнародній злочинності.

Теоретичне підґрунтя дисертації становлять фундаментальні роботи вчених, присвячені різним питанням розслідування злочинів, зокрема: Ю. П. Аленіна, В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, Р. С. Белкіна, О. А. Буханченка, А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, В. Я. Горбачевського, І. В. Гори, В. А. Журавля, А. В. Іщенко, І. І. Когутича, В. А. Колесника, В. О. Коновалової, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, О. І. Мотляха, Д. Й. Никифорчука, О. В. Одерія, Ю. Ю. Орлова, М. А. Погорецького, М. В. Салтевського, О. В. Таран, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, В. Г. Хахановського, П. В. Цимбала,

К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Чорноус, В. М. Шевчука, В. Ю. Шепітька, Б. В. Щура та ін.

Концептуальним засадам судово-експертної діяльності присвячено праці зарубіжних та вітчизняних учених: Т. В. Аверьянкової, І. А. Алієва, В. Д. Арсенєва, С. Ф. Бичкової, М. Є. Бондар, А. І. Вінберга, Ф. Е. Давудова, Ф. М. Джавадова, Н. І. Клименко, В. В. Ковальнової, Ю. Г. Корухова, В. К. Лисиченка, Н. Т. Малаховської, О. М. Моїсєєва, Е. Б. Сімакової-Єфремян, М. Я. Сегая, І. В. Пирога, О. Р. Россинської, І. Я. Фрідмана, О. Р. Шляхова, М. Г. Щербаковського.

Питання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні розглядали О. І. Виноградова, Т. С. Гавриш, І. В. Лешукова, А. Г. Маланюк, П. Г. Назаренко, М. І. Пашковський, А. С. Сизоненко.

Водночас міжнародне співробітництво у сфері судово-експертної діяльності, зокрема, що реалізує Експертна служба МВС України, не було предметом окремого наукового дослідження у вітчизняній літературі. Сьогодні існує потреба в комплексному висвітленні даної тематики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 та Плану заходів щодо її реалізації, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р., Стратегії розвитку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 р. та Плану заходів щодо її реалізації, затверджених наказом МВС України від 15 березня 2017 р. № 229, Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 рр., схвалених Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 28 від 29 жовтня 2013 р). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол № 22 від 25 листопада 2015 р.).

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у формуванні теоретичних положень та практичних рекомендацій міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України у сфері судово-експертної діяльності.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *задачі*:

- розкрити поняття та завдання судово-експертної діяльності Експертної служби МВС України за сучасних реалій;
- визначити правові засади міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України;
- сформулювати напрями, рівні та форми міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України;

- розкрити зміст міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України та Європейської мережі судово-експертних установ (ENFSI);
- охарактеризувати судово-експертну діяльність у державах Європейського Союзу та запропонувати напрями запровадження кращого досвіду в Експертній службі МВС України;
- висвітлити засади проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги Експертною службою МВС України;
- розкрити зміст співробітництва Експертної служби МВС України та Укрбюро Інтерполу;
- розробити пропозиції щодо удосконалення законодавства та практики його застосування в контексті питань, що розглядаються в роботі.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають під час міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України у сфері судово-експертної діяльності.

Предмет дослідження – міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження, у роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи, які є засобами наукового пошуку, зокрема, *методи формальної логіки* (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) – для детального усвідомлення змісту питань, що розглядаються (у всіх розділах дисертації); *спеціально-правові методи: порівняльно-правовий* – під час аналізу норм матеріального і процесуального права національного та міжнародного законодавства, наукових категорій, визначень та підходів (у всіх розділах дисертації); *історико-правовий* – для розкриття змісту основних понять дисертації: «міжнародне співробітництво», «судова експертиза», «судово-експертна діяльність» на основі наукових поглядів та положень чинного законодавства (розділ 1); *системно-структурний* – для формулювання завдань Експертної служби МВС України (розділ 1), визначення засад співробітництва Експертної служби МВС України з Європейською мережею судово-експертних установ (ENFSI), судово-експертними установами держав Європейського Союзу (розділ 2), органами досудового розслідування України та Укрбюро Інтерполу (розділ 3); *метод системного аналізу* – для визначення напрямів удосконалення судово-експертної діяльності Експертної служби МВС України відповідно до кращого досвіду іноземних держав і міжнародних стандартів (розділи 2, 3); *статистичний* – при ілюстрації теоретичних висновків даними державної і відомчої статистики, для узагальнення результатів вивчення емпіричних джерел (у всіх розділах дисертації); *соціологічний* – для підтвердження наукових висновків даними анкетування працівників Експертної служби МВС України (у всіх розділах дисертації).

Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності й аналітичні матеріали МВС України, Експертної служби МВС України, Національної поліції України, Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, Державної судової

адміністрації України за 2013–2017 рр.; дані, отримані при вивченні 68 кримінальних проваджень з розслідування злочинів міжнародного характеру із застосуванням заходів міжнародного співробітництва протягом 2012–2017 рр.; результати анкетувань 260 судових експертів Експертної служби МВС України в Київській, Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Черкаській, Харківській, Хмельницькій областях та в м. Києві. Використано власний досвід автора, набутий під час експертної практики упродовж 2015–2017 рр.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням теоретичних засад та практичних рекомендацій міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України у сфері судово-експертної діяльності. У дослідженні сформульовано та обґрунтовано низку нових положень і висновків, зокрема:

вперше:

- визначено поняття міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України як діяльності судово-експертних підрозділів та судових експертів Експертної служби МВС України щодо взаємодії з компетентними суб'єктами іноземних держав та міжнародних організацій, що ґрунтується на нормах міжнародного і національного законодавства й спрямована на вирішення завдань судово-експертної діяльності;

- виокремлено форми міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України: формування й забезпечення міжнародних стандартів судово-експертної діяльності; проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги; залучення фахівців з інших держав для вирішення завдань судово-експертної діяльності та участь у таких заходах вітчизняних судових експертів; забезпечення функціонування та використання даних криміналістичних обліків й інформаційно-пошукових систем; обмін інформацією; проведення занять, стажувань, конференцій, підвищення кваліфікації та ін.;

- сформовано основні напрями удосконалення судово-експертної діяльності Експертної служби МВС України за результатами вивчення практики держав Європейського Союзу: гармонізація законодавства України, практики його реалізації відповідно до міжнародних стандартів та досвіду європейських держав у сфері судово-експертної діяльності; приведення методик експертних досліджень відповідно до міжнародних стандартів, їх уніфікація з методиками європейських держав; залучення новітніх досягнень науки і техніки; визнання висновків експертів джерелом доказів під час досудового розслідування, судами іноземних держав, міжнародними судовими установами та ін.;

удосконалено:

- поняття судово-експертної діяльності Експертної служби МВС України відповідно до вирішуваних завдань за сучасних реалій;

- положення щодо виділення загальних та окремих завдань судово-експертної діяльності Експертної служби МВС України й обґрунтування серед них такого загального завдання, як здійснення міжнародного співробітництва;

- погляди щодо правової основи міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України з урахуванням пріоритету міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

- характеристику міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України та ENFSI, напрями удосконалення вітчизняної судово-експертної діяльності відповідно до вимог цієї міжнародної організації;

- практичні рекомендації щодо співробітництва Експертної служби МВС України та Укрбюро Інтерполу при вирішенні завдань розслідування злочинів і необхідності проведення досліджень, що потребують спеціальних знань;

дістало подальший розвиток:

- характеристика судово-експертної діяльності відповідно до її розгляду як пізнавальної діяльності судового експерта, особливостей практичної реалізації на рівні відомства;

- положення щодо змісту напрямів, рівнів та форм міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України у сфері судово-експертної діяльності;

- пропозиції щодо удосконалення діяльності Експертної служби МВС України, які ґрунтуються на вивченні досвіду судово-експертної діяльності в державах Європейського Союзу: Федеративної Республіки Німеччина, Великої Британії, Польщі, Латвії та Литви;

- теоретичні засади та практичні рекомендації проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено в:

- *законотворчу діяльність* – при внесенні змін і доповнень до КПК України, Закону України «Про судову експертизу», проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні» з питань удосконалення правового регулювання судово-експертної діяльності та застосування заходів міжнародного співробітництва (акт впровадження Інституту законодавства Верховної Ради України від 28 грудня 2016 року);

- *практичну діяльність* – при удосконаленні судово-експертної діяльності та реалізації заходів міжнародного співробітництва (акт впровадження Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України від 23 червня 2017 року, акт впровадження Київського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України від 6 червня 2017 року);

- *освітній процес* – під час викладання навчальних дисциплін: «Криміналістика», «Розслідування окремих видів злочинів» та ін., у процесі підвищення кваліфікації експертів та інших категорій практичних співробітників, підготовки лекцій, планів-конспектів семінарських та практичних занять (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15 червня 2017 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертацію виконано автором самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень автора. Окремі положення дисертації викладено в статтях, підготовлених у співавторстві: «Правові засади міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності» (особистий внесок автора – 50 %, 0,25 друк. арк.); «Поняття та завдання судово-експертної діяльності у сучасних реаліях» (особистий внесок автора – 70 %, 0,3 друк. арк.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднено в доповідях і виступах на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та засіданні круглого столу: «Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення (до 3-ї річниці КПК України)» (м. Ірпінь, 20 листопада 2015 р.); «Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Ірпінь, 11 березня 2016 р.); «Теорія і практика судової експертизи» (м. Київ, 12 травня 2016 р.); «Актуальні питання експертно-криміналістичного забезпечення правоохоронної діяльності» (м. Київ, 25 листопада 2016 р.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності» (м. Хмельницький, 3 березня 2017 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в 11 наукових працях, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях України з юридичних наук, одна стаття – у міжнародному науковому виданні, а також у п'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях та круглому столі.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, що включають у себе сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (219 найменувань на 27 сторінках) і трьох додатків на 16 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 234 сторінки, з яких обсяг основного тексту – 180 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету, задачі, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію про їх апробацію та публікації автора.

Розділ 1 «Зміст міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України у сфері судово-експертної діяльності» складається з трьох підрозділів і формує теоретичне підґрунтя роботи.

У **підрозділі 1.1. «Поняття та завдання судово-експертної діяльності за сучасних реалій»** розкрито сутність та завдання судово-експертної діяльності. Серед завдань обґрунтовано реалізацію міжнародного співробітництва.

Концептуальні засади судово-експертної діяльності розкрито у працях вітчизняних та зарубіжних учених. Її методологічною основою слід вважати

загальну теорію судової експертизи (В. Д. Арсеньєв, І. А. Алієв, Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкін, С. Ф. Бичкова, Ю. Г. Корухов, О. Р. Шляхов) чи судову експертологію (А. І. Вінберг, О. О. Ейсман, Н. І. Клименко, Н. Т. Малаховська, В. С. Митричев), що у своєму розвитку пройшла три етапи становлення: 1) накопичення емпіричних знань, розроблення й удосконалення наукових методів, засобів і методик дослідження речових доказів; 2) узагальнення емпіричного матеріалу і формування окремих експертних теорій; 3) систематизація накопичених знань і формування загальної теорії судової експертизи (судової експертології).

Судово-експертна діяльність визначена як вид юридичної діяльності, що характеризується особливостями. За умови вирішення завдань розслідування злочинів, вони полягають у: регулюванні кримінальним процесуальним законодавством України; нормативному характері діяльності експерта; встановленні під час експертного дослідження обставин, що мають доказове значення (висновки отримуються не безпосередньо слідчим, а експертом відповідно до поставлених завдань); доказове значення висновку експерта оцінюється не тільки зі сторони його змісту, але і дотримання встановленого порядку; експерт не виконує функцій збирання доказової інформації у кримінальному провадженні й висновок експерта повинен підлягати всебічній оцінці.

Розкрито зміст судово-експертної діяльності за сучасних реалій, зокрема з погляду її пізнавального значення та вирішуваних практичних завдань Експертною службою МВС України. Виділено ознаки судово-експертної діяльності: законність, суспільний характер, цілеспрямованість, планомірність, систематичність, специфічні засоби та прийоми здійснення.

Визначено загальні й окремі завдання судово-експертної діяльності та обґрунтовано здійснення міжнародного співробітництва.

Констатовано, що судово-експертну діяльність Експертної служби МВС України можна визначити як урегульовану законодавством діяльність судово-експертних підрозділів та судових експертів Експертної служби МВС України із судово-експертного забезпечення досудового розслідування і судового розгляду, проведення судових експертиз, забезпечення функціонування криміналістичних обліків та інформаційно-пошукових систем, здійснення міжнародного співробітництва, створення й удосконалення науково-методичної бази, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації працівників Експертної служби МВС України та вирішення інших завдань відповідно до законодавства.

У підрозділі 1.2. *«Правові засади міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України у сфері судово-експертної діяльності»* підкреслено, що виокремлення правових засад міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України є принциповим завданням для успішного правозастосування. З цією метою здійснено комплексне вивчення міжнародного та національного законодавства.

Наголошено на пріоритетному значенні для правового регулювання міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Обґрунтовано внесення доповнення до ст. 2 Закону України «Про судову експертизу» та ч. 2 ст. 2 проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні». У зв'язку з необхідністю визначення в системі правового регулювання міжнародного договору України, відповідно до Конституції України, КПК України, Закону України «Про міжнародні договори» та ін., запропоновано законодавчо закріпити, що «законодавство України про судову експертизу (судово-експертну діяльність – проект) складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Закону, інших законів України та нормативно-правових актів України».

Міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України здійснюється з дотриманням положень міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України: 1) багатосторонні міжнародні договори, що регламентують міжнародні стандарти судочинства, прав і свобод людини (Загальна декларація прав людини 1948 р., Конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 р., а також Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7, 11 до неї, Конвенція проти катувань та інших жорстоких нелюдських чи таких, що ображають гідність, видів поводження і покарання 1984 р.); 2) багатосторонні міжнародні договори з питань боротьби зі злочинами міжнародного характеру, які регламентують окремі питання судово-експертної діяльності при вирішенні поставлених завдань (Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. з Протоколами до неї та ін.); 3) багатосторонні міжнародні договори з питань міжнародної правової допомоги та інших форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, які визначають проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги, залучення експертів до суду іноземної держави, проведення допиту експерта за допомогою відео- та телефонної конференції (Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 р. з Другим додатковим протоколом 2001 р. до неї та ін.); 4) двосторонні міжнародні договори з питань міжнародної правової допомоги та інших форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні з окреслених вище питань.

Приділено увагу міжнародним міжвідомчим договорам, які визначають засади реалізації міжнародного співробітництва на рівні відомства. Наведено міжнародні міжвідомчі договори МВС України (вивчено зміст більш ніж сорока угод) і зобов'язання, що стосуються міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України.

Окреслено коло відомчих нормативно-правових актів, положеннями яких слід керуватися під час реалізації міжнародного співробітництва Експертною службою МВС України.

У підрозділі 1.3. «Напрями, рівні та форми міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України у сфері судово-експертної діяльності» визначено, що законодавче тлумачення міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи (згідно з розділом IV Закону України «Про судову експертизу» 1994 р., розділом 6 проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні»), а саме: проведення судової експертизи за дорученням відповідного органу чи особи іншої держави, залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз, міжнародне наукове співробітництво, потребує доповнення, адже не враховує всі реалії та потреби здійснення вказаної діяльності.

Міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України реалізується згідно з певними напрямками, рівнями та формами. Констатовано відсутність єдиного узгодженого підходу до їх висвітлення.

За результатами проведених досліджень виділено такі напрями міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України: 1) міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України у кримінальному провадженні; 2) цивільному провадженні; 3) господарському провадженні; 4) адміністративному провадженні; 5) виконавчому провадженні; 6) міжнародне співробітництво, реалізація якого здійснюється поза провадженням за науковим та навчально-методичним напрямом. Зауважено, що попри різноманітність напрямів міжнародного співробітництва, відповідно до завдань дослідження, розглянуто перший напрям – міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України у кримінальному провадженні та співробітництво за науковим та навчально-методичним напрямом.

Виділено такі рівні міжнародного співробітництва: 1) двостороннє співробітництво (між судово-експертними установами держав); 2) регіональне (участь у регіональних міжнародних судово-експертних організаціях (ENFSI)); 3) світове (участь у міжнародних судово-експертних організаціях глобального рівня).

Акцентовано увагу на світовому рівні взаємодії, який є важливим для розвитку Експертної служби МВС України (89,6% опитаних). Охарактеризовано діяльність близько тридцяти міжнародних судово-експертних організацій, підкреслено доцільність залучення до співпраці. Це Міжнародна асоціація з ідентифікації (International Association for Identification), Міжнародна асоціація судових наук (International Association of Forensic Science), Міжнародне товариство судової генетики (International Society of Forensic Genetics), Міжнародне товариство судових експертів з комп'ютерної техніки (International Society of Computer Forensic Examiners), Дактилоскопічне товариство (Fingerprint Society), Міжнародний інститут судово-експертної науки (International Institute of Forensic Science), Міжнародний інститут кримінальних розслідувань (International Institute of Criminal Investigations) та ін.

До форм міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України віднесено: 1) формування й забезпечення міжнародних стандартів судово-експертної діяльності (84,2 % опитаних); 2) проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги (63,5 %); 3) залучення фахівців з інших держав для вирішення завдань судово-експертної діяльності, участь у таких заходах вітчизняних судових експертів (76,5 %); 4) забезпечення функціонування та використання даних криміналістичних обліків та інформаційно-пошукових систем (81,9 %); 5) обмін інформацією (91,9%); 6) проведення занять, стажувань, конференцій, підвищення кваліфікації та ін. (88,5 %).

Обґрунтовано пропозицію щодо закріплення окреслених положень у розділі IV Закону України «Про судову експертизу» та в розділі 6 проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні».

Розділ 2 «Міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України та компетентних суб'єктів держав Європейського Союзу» складається з двох підрозділів та присвячено висвітленню пріоритетного напрямку для міжнародного співробітництва – євроінтеграційного.

У підрозділі 2.1. «Міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України та Європейської мережі судово-експертних установ (ENFSI)» підкреслено, що важливе значення для забезпечення міжнародного співробітництва має набуття у 2002 р. Експертною службою МВС України, а саме ДНДЕКЦ МВС України членства в Європейській мережі судово-експертних установ (ENFSI), що об'єднує 68 провідних судово-експертних установ із 36 країн Європи. Сьогодні це лабораторії таких держав, як Австрія, Азербайджан, Бельгія, Болгарія, Вірменія, Греція, Грузія, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Македонія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Росія, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Туреччина, Угорщина, Україна, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Чорногорія, Швейцарія, Швеція.

До складу ENFSI входять Комітет з якості та кваліфікації (QCC), Європейська академія судово-експертної науки (EAFS), Комітет робочих груп експертів (EWGC), утворений за напрямками судово-експертних досліджень (генна ідентифікація, технічне дослідження документів, дактилоскопічні, комп'ютерно-технічні, фоноскопичні, почеркознавчі, трасологічні дослідження, дослідження цифрових зображень, наркотичних засобів, вибухових речовин, волокнистих матеріалів, вогнепальної зброї, пожеж і вибухів, лакофарбових матеріалів, обставин дорожньо-транспортної пригоди, місць вчинення злочинів).

ENFSI об'єднує виробничий, науковий та навчально-методичний потенціал судово-експертних установ європейських держав, забезпечує взаємодію з іншими судово-експертними установами, здійснює впровадження в експертну практику сучасних методик досліджень, підтримку високої компетентності судових експертів. Одне з головних завдань Експертної служби

МВС України за даних умов полягає в забезпеченні міжнародних стандартів судово-експертної діяльності відповідно до вимог ENFSI.

Членство в ENFSI Експертної служби МВС України (ДНДЕКЦ МВС України) має важливе значення, оскільки забезпечує визнання висновків українських судових експертів джерелом доказів під час досудового розслідування, судового розгляду в іноземних державах, міжнародними судовими установами; гарантує належний контроль за дотриманням якості проведення судових експертиз відповідно до міжнародних вимог (ДСТУ ISO/IEC 17025:2006); полягає у використанні єдиних експертних методик, що відповідають міжнародним стандартам; сприяє підвищенню ефективності результатів судово-експертної діяльності за взаємодії із світовими та європейськими судово-експертними установами; забезпечує здійснення постійного моніторингу новітніх розробок з метою підвищення ефективності судово-експертної діяльності Експертної служби МВС України.

У підрозділі 2.2. *«Судово-експертна діяльність у державах Європейського Союзу та запровадження кращого досвіду в Експертній службі МВС України»* вивчено особливості здійснення судово-експертної діяльності в державах Європейського Союзу: Федеративної Республіки Німеччина, Великої Британії, Польщі, Латвії та Литви.

За результатами проведених досліджень виокремлено такі тенденції розвитку судово-експертної діяльності, що певною мірою узгоджуються з вітчизняною практикою та можуть бути запозичені Експертною службою МВС України для подальшого удосконалення: здійснення судово-експертної діяльності як судово-експертними підрозділами, так й окремими судовими експертами; надання переваги державним спеціалізованим установам у проведенні судових експертиз під час кримінального провадження та у підготовці, перепідготовці й підвищенні кваліфікації судових експертів; обов'язкова наявність у структурі МВС (поліції) судово-експертної установи; контроль за дотриманням якості та міжнародних стандартів при здійсненні судово-експертної діяльності; високий рівень матеріально-технічного забезпечення судово-експертних підрозділів, застосування досягнень науково-технічного прогресу; обмін криміналістично значущою інформацією з метою вирішення завдань правоохоронної, судово-експертної діяльності; визнання висновків експертів європейських держав джерелом доказів під час кримінального провадження у іноземних державах; поєднання в судово-експертних установах практичної, науково-дослідної та навчально-методичної складової.

Розглянуто проблему відповідності експертних методик Експертної служби МВС України міжнародним стандартам та практиці розвинених європейських держав (згідно з міжнародним стандартом ДСТУ ISO/IEC 17025:2006). Наголошено на необхідності їх подальшої гармонізації.

Розділ 3 «Використання можливостей міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України під час кримінального провадження» складається з двох підрозділів та розкриває зміст міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності з метою досягнення завдань кримінального провадження.

У підрозділі 3.1. *«Проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги Експертною службою МВС України»* констатовано, що, згідно зі ст. 561 КПК України, на території України з метою виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги може бути проведено будь-які процесуальні дії, передбачені Кодексом або міжнародним договором. Правовою підставою їх проведення є запит про міжнародну правову допомогу.

Як свідчить вивчення емпіричних джерел, судова експертиза проводиться нечасто (4,6 % судові експерти зіштовхувалися з такими випадками особисто або вони стали відомі їм у результаті професійної діяльності (14,6 %)). Однак, зважаючи на актуальність розслідування злочинів міжнародного характеру, розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо проведення судової експертизи в межах міжнародної правової допомоги є необхідною (85,4 %). Проведення судової експертизи на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги дозволяє з'ясувати необхідні обставини кримінального провадження, сприяє процесуальній та фінансовій економії, висновок експерта є джерелом доказів під час досудового розслідування і судового розгляду в іноземній державі.

Акцентовано увагу на тому, що для надання чи отримання міжнародної правової допомоги шляхом проведення судової експертизи має бути дотримано низку вимог: наявність міжнародного договору про надання правової допомоги між Україною та іноземною державою (багатостороннього чи двостороннього), за його відсутності слід керуватися принципом взаємності; за наявності договору слід звернути увагу на заяви та застереження держав при ратифікації, центральний орган запитуваної держави, вимоги договору щодо змісту запиту та супровідних матеріалів, механізм передачі запиту іноземній державі, терміни виконання запиту та ін.

Проведення судової експертизи в низці випадків пов'язано з переданням речових доказів, документів компетентним органам іноземної держави на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги. Розглянуто ситуації, коли речові докази, документи, інші предмети, що мають значення для судової експертизи, знаходяться за межами держави, в якій здійснюється кримінальне провадження. На підставі міжнародних договорів та КПК України (ст. 549) окреслено порядок витребування таких предметів з іноземних держав.

Новим, однак важливим для практики, є проведення судових експертиз за умови створення і діяльності міжнародних спільних слідчих груп. Згідно зі ст. 571 КПК України, підставами для її створення є: проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на територіях кількох держав; порушення інтересів кількох держав. Розглянуто досвід діяльності першої у вітчизняній практиці міжнародної спільної слідчої групи (ІІТ),

створеної з метою розслідування аварії авіалайнера в липні 2014 р. на Сході України, який стосується перевірки об'єктів за криміналістичними обліками, проведення судових експертиз та ін.

Визначено особливості залучення фахівців з іноземних держав для спільного проведення судових експертиз, вирішення інших завдань судово-експертної діяльності та участь у таких заходах вітчизняних судових експертів. Крім вирішення конкретних практичних завдань, реалізується міжнародне співробітництво шляхом обміну практичним досвідом.

У підрозділі 3.2. «Співробітництво Експертної служби МВС України та Укрбюро Інтерполу» підкреслено, що успішність вирішення завдань боротьби зі злочинністю за сучасних реалій значною мірою залежить від забезпечення належного співробітництва Експертної служби МВС України та Інтерполу – міжнародної організації, до якої входить 190 країн світу. У нашій державі уповноваженим представником Інтерполу (Національним центральним бюро) є Робочий апарат Укрбюро Інтерполу, що представлений Департаментом Інтерполу та Європолу у структурі апарату Національної поліції України.

Основним нормативно-правовим актом у забезпеченні взаємодії з Укрбюро Інтерполу є Інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів 1997 р., що регламентує: 1) порядок та особливості взаємодії з правоохоронними органами зарубіжних держав під час проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих дій з окремих категорій злочинів; 2) ідентифікацію та перевірку осіб за обліками поліцій зарубіжних країн; 3) міжнародний розшук каналами Інтерполу; 4) особливості взаємодії правоохоронних органів України з правоохоронними органами зарубіжних країн каналами Інтерполу при виконанні кримінально-процесуальних дій з розкриття та розслідування злочинів.

Одним із важливих завдань Інтерполу є створення та функціонування міжнародних банків даних криміналістичної та розшукової інформації. Інформація, що міститься в банках даних, вноситься всіма країнами-членами Інтерполу та доступна для відповідних правоохоронних органів.

Вказані банки даних Інтерполу розглядаються як глобальний інструмент з протидії злочинності, попередження та розслідування злочинів, розшуку осіб і предметів. Поширеним є використання таких банків даних: «Особи», «Банк даних викрадених/втрачених документів», «Банк даних викрадених транспортних засобів», «Банк даних викрадених творів мистецтва», «Банк даних ДНК-профілів», «Банк даних відбитків пальців рук», «Банк даних порнографічних зображень, створених із залученням неповнолітніх» та ін. Як свідчить вивчення емпіричних джерел, отримання інформації або перевірка відомостей за банками даних Інтерполу здійснюється: 1) безпосередньо, в режимі online – через телекомунікаційну систему Інтерполу I-24/7 (дані щодо осіб, транспортних засобів, документів, творів мистецтва); 2) шляхом надсилання запиту до Інтерполу (дані ДНК, порнографічних зображень, відбитків пальців). Визначено, що остання форма, яка реалізується із

залученням спеціальних знань, здійснюється у взаємодії з Експертною службою МВС України.

Обґрунтовано, що співробітництво Експертної служби МВС України та Укрбюро Інтерполу здійснюється з метою обміну інформацією, перевірки об'єктів за банками даних криміналістичної інформації.

Позитивно зарекомендувала себе світова практика співробітництва Інтерполу та судово-експертних установ, що систематично здійснюють заходи за напрямом наукового та навчально-методичного забезпечення (з питань дактилоскопії, балістики, трасології, дослідження волокон, лакофарбових покриттів, почеркознавства, судово-технічного дослідження документів, судової лінгвістики й акустики, наркотичних речовин, токсикології, вибухотехнічних досліджень та ін.). Окреслена форма співробітництва є перспективною для Експертної служби МВС України.

Сформовано алгоритм дій для практичних співробітників органів досудового розслідування з метою перевірок слідів рук, дактилокарт та ДНК-профілів за банками даних Інтерполу із залученням Експертної служби МВС України.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, суть якого полягає в розробленні й обґрунтуванні теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо реалізації міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України і формування на цій основі висновків, пропозицій та рекомендацій, що відповідають вимогам наукової новизни та мають теоретичне і практичне значення.

За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. Визначено загальні й окремі завдання судово-експертної діяльності. До загальних належать: організація роботи судово-експертних установ та їх підрозділів; залучення спеціальних знань під час досудового розслідування і судового розгляду; проведення судових експертиз; забезпечення функціонування криміналістичних обліків та інформаційно-пошукових систем; упровадження в експертну практику нових методів досліджень, сучасних експертних методик; здійснення міжнародного співробітництва; підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації співробітників; удосконалення науково-методичної бази в галузі криміналістики і судової експертизи. Окремі завдання, що пов'язані з вирішенням поставлених завдань, формулює судовий експерт під час здійснення конкретного експертного дослідження. На підставі проведених досліджень підкреслено важливе значення такого загального завдання судово-експертної діяльності, як здійснення міжнародного співробітництва (визначили 82,3 % опитаних).

2. Правовою основою міжнародного співробітництва Експертної служби МВС України є Конституція України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Закон України «Про судову експертизу», інші закони України та нормативно-правові акти

України. Особливе значення у правовому регулюванні застосовуваних заходів міжнародного співробітництва мають міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Наголошено на доцільності укладення міжнародних міжвідомчих договорів між МВС України та компетентними суб'єктами іноземних держав, які регламентуватимуть засади реалізації судово-експертної діяльності.

3. Міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України реалізується згідно з напрямками, рівнями та формами. Виділено такі напрями: міжнародне співробітництво у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному, виконавчому провадженні, поза провадженням (за науковим, навчально-методичним напрямом) (92,3 %); рівні: двостороннє співробітництво, регіональне, світове (93 %); форми: визначення й забезпечення міжнародних стандартів судово-експертної діяльності, проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги, залучення фахівців з інших держав для вирішення завдань судово-експертної діяльності та участь у таких заходах вітчизняних судових експертів; забезпечення функціонування та використання даних криміналістичних обліків й інформаційно-пошукових систем; обмін інформацією; проведення занять, стажувань, конференцій, підвищення кваліфікації та ін. (88,5 %). Окреслені положення пропонується закріпити законодавчо.

4. Членство Експертної служби МВС України (ДНДЕКЦ МВС України) у Європейській мережі судово-експертних установ (ENFSI), компетентність лабораторій згідно з вимогами ДСТУ ISO/IEC 17025 має важливе значення для забезпечення повноцінного міжнародного співробітництва в судово-експертній діяльності. Наголошено на необхідності поглиблення такої співпраці (96,5 %). Сьогодні Експертна служба МВС України має досягнення в організаційному, матеріально-технічному, науковому, навчально-методичному, кадровому забезпеченні судово-експертної діяльності. Триває робота з приведення до високих міжнародних стандартів лабораторій регіональних науково-дослідних центрів Експертної служби МВС України. Наголошено на доцільності членства в ENFSI інших вітчизняних суб'єктів судово-експертної діяльності.

5. Вивчення та запровадження кращого досвіду судово-експертної діяльності іноземних країн до Експертної служби МВС України є одним із перспективних напрямів міжнародного співробітництва (95,8 % опитаних). Як свідчать результати вивчення практики в державах Європейського Союзу, перспективними напрямками підвищення ефективності судово-експертної діяльності Експертної служби МВС України є такі: гармонізація законодавства України, практики його реалізації відповідно до міжнародних стандартів та досвіду європейських держав у сфері судово-експертної діяльності (95,4 %); приведення методик експертних досліджень відповідно до міжнародних стандартів, їх уніфікація з методиками європейських держав (96,2 %); застосування новітніх досягнень науки і техніки (100 %); визнання висновків експертів джерелом доказів під час досудового розслідування, судами іноземних держав та міжнародними судовими установами (88,5 %).

6. Органи досудового розслідування України, за необхідності проведення судової експертизи в межах міжнародної правової допомоги, зобов'язані дотримуватися вимог міжнародних договорів України, КПК України, криміналістичних рекомендацій зі збирання та надання необхідних матеріалів, підготовки та призначення експертизи. Координація діяльності з виконання запиту є завданням центральних (уповноважених), компетентних органів запитуваної держави. Даний напрям потребує подальшого розроблення, пов'язаний з реалізацією положень КПК України, збільшенням кількості злочинів, під час розслідування яких необхідні заходи міжнародного співробітництва.

7. Укрбюро Інтерполу при вирішенні поставлених завдань і необхідності проведення криміналістичних або інших досліджень, що потребують спеціальних знань, здійснює співробітництво з Експертною службою МВС України. Такі питання найчастіше виникають у зв'язку з ідентифікацією розшукуваних осіб, викрадених автотранспортних засобів та культурних цінностей, дослідження підроблених документів і грошових знаків. Ця форма співробітництва є перспективною, зважаючи на динаміку сучасної злочинності, процеси глобалізації, що стосуються як правоохоронної, так і злочинної діяльності.

8. Розроблено пропозиції стосовно доповнення та удосконалення КПК України, Закону України «Про судову експертизу», проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні» у контексті розглянутих у роботі питань. Зокрема, запропоновано:

- внести доповнення до ст. 2 Закону України «Про судову експертизу» та ч. 2. ст. 2 проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні»; законодавчо визначити, що «законодавство України про судову експертизу складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Закону, інших законів України та нормативно-правових актів України»;

- визначити форми міжнародного співробітництва в розділі IV Закону України «Про судову експертизу» та в розділі 6 проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні», а саме: формування й забезпечення міжнародних стандартів судово-експертної діяльності; проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги; залучення фахівців з інших держав для вирішення завдань судово-експертної діяльності та участь у таких заходах вітчизняних судових експертів; забезпечення функціонування та використання даних криміналістичних обліків й інформаційно-пошукових систем; обмін інформацією; проведення занять, стажувань, конференцій, підвищення кваліфікації та ін.

- у зв'язку із значними витратами часу на проведення складних або особливо складних судових експертиз (відповідно до п. 15 Тимчасової інструкції з організації, проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС України 2016 р.), внести доповнення до ч. 2 ст. 558 КПК України, зазначивши, що «запит компетентного органу

іноземної держави про міжнародну правову допомогу виконується упродовж одного місяця з дати його надходження до безпосереднього виконавця. За необхідності виконання складних або особливо складних судових експертиз, складних та великих за обсягами процесуальних дій, у тому числі таких, що потребують погодження прокурора або можуть бути проведені лише на підставі ухвали слідчого судді, строк виконання може бути продовжено центральним органом України або органом, уповноваженим здійснювати зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини третьої статті 545 цього Кодексу».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Чорноус Ю. М., Лопата О. А. Правові засади міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності. *Криміналістичний вісник: наук.-практ. зб.* 2016. № 1 (25). С. 6–12.
2. Лопата О. А. Поняття і зміст судово-експертної діяльності. *Міжнародний юридичний вісник: зб. наук. пр. Нац. ун-ту Держ. податкової служби України.* 2016. Вип. 1 (3). С. 45–52.
3. Лопата О. А. Зміст, завдання та форми міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності. *Visegrad Journal on Human Rights.* 2016. Aug. P. 97–103.
4. Чорноус Ю. М., Лопата О. А. Поняття та завдання судово-експертної діяльності у сучасних реаліях. *Криміналістика і судова експертиза: міжвідомчий наук.-метод. зб.* 2016. Вип. 61. С. 3–12.
5. Лопата О. А. Експертна служба МВС України та Укрбюро Інтерполу: актуальні завдання співробітництва. *Науковий вісник публічного та приватного права.* 2017. № 2. С. 147–150.
6. Лопата О. А. Міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України. *Міжнародний юридичний вісник: зб. наук. пр. Нац. ун-ту Держ. податкової служби України.* 2017. Вип. 2-3 (6-7). С. 259–264.
7. Лопата О. А. Регламентация проведення експертизи за умови міжнародного співробітництва згідно КПК України. *Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення» (до 3-ї річниці КПК України): зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (Ірпінь, 20 листоп. 2015 р.).* Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2015. С. 220–224.
8. Лопата О. А. Права експерта при проведенні експертизи. *Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали IX Всеукр. студент. наук.-практ. конф. (Ірпінь, 11 берез. 2016 р.).* Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2016. С. 21–24.
9. Лопата О. А. Поняття суб'єкта судово-експертної діяльності. *Теорія і практика судової експертизи: зб. матеріалів круглого столу (Київ, 12 трав. 2016 р.)* / редкол.: Кобилянський О. Л., Чорноус Ю. М., Свобода Є. Ю. Київ: ННІ № 2 НАВС, 2016. С. 204–207.

10. Лопата О. А. Співробітництво Експертної служби МВС України та Європейської мережі судово-експертних установ (ENFSI). *Актуальні питання експертно-криміналістичного забезпечення правоохоронної діяльності*: зб. матеріалів конф. (Київ, 25 листоп. 2016 р.) / редкол.: Кобилянський О. Л., Комаринська Ю. Б., Свобода Є. Ю. Київ: ННІ № 2 НАВС, 2016. С. 157–160.

11. Лопата О. А. Європейська мережа судово-експертних установ (ENFSI): перспективний напрям взаємодії. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності*: тези Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 3 берез. 2017 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 837–841.

АНОТАЦІЯ

Лопата О. А. Міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України. – *Рукопис.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2017.

У дисертації висвітлено міжнародне співробітництво Експертної служби МВС України; розкрито поняття, завдання судово-експертної діяльності Експертної служби МВС України; визначено правові засади, напрями, рівні та форми реалізації міжнародного співробітництва; зміст міжнародного співробітництва з Європейською організацією судово-експертних установ (ENFSI). Охарактеризовано судово-експертну діяльність держав Європейського Союзу, співробітництво Експертної служби МВС України та Укрбюро Інтерполу; окреслено напрями залучення кращого досвіду. Висвітлено проведення судової експертизи в порядку міжнародної правової допомоги. Розроблено пропозиції щодо удосконалення законодавства та практики його застосування.

Ключові слова: судово-експертна діяльність, Експертна служба МВС України, міжнародне співробітництво, судова експертиза, експертна методика, міжнародні стандарти.

АННОТАЦИЯ

Лопата О. А. Международное сотрудничество Экспертной службы МВД Украины. – *Рукопись.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2017.

Диссертация посвящена рассмотрению теоретических положений и практических рекомендаций международного сотрудничества Экспертной

службы МВД Украины. Достижение поставленной цели обусловило решение таких задач, как раскрытие понятия и определение задач судебно-экспертной деятельности Экспертной службы МВД Украины в современных реалиях, определение правовых основ международного сотрудничества Экспертной службы МВД Украины; формирование направлений, уровней и форм реализации международного сотрудничества Экспертной службы МВД Украины; раскрытие содержания международного сотрудничества Экспертной службы МВД Украины и Европейской организации судебно-экспертных учреждений (ENFSI); формирование характеристики судебно-экспертной деятельности в государствах Европейского Союза и определение направлений внедрения лучшего опыта в деятельность Экспертной службы МВД Украины; рассмотрение проведения судебной экспертизы в порядке международной правовой помощи; определение направлений сотрудничества Экспертной службы МВД Украины и Укрбюро Интерпола; разработка предложений и рекомендаций по совершенствованию законодательства и практики его применения в контексте задач, рассматриваемых в работе.

По результатам проведенных исследований международное сотрудничество Экспертной службы МВД Украины определено как деятельность подразделений и судебных экспертов Экспертной службы МВД Украины по взаимодействию с компетентными субъектами иностранных государств и международных организаций, основанная на нормах международного и национального законодательства и направлена на решение задач судебно-экспертной деятельности.

Выделены формы международного сотрудничества Экспертной службы МВД Украины: определение и обеспечение международных стандартов судебно-экспертной деятельности; проведение судебной экспертизы в порядке международной правовой помощи; привлечение специалистов из других государств для решения задач судебно-экспертной деятельности и участие отечественных специалистов в соответствующих мероприятиях; обеспечение функционирования, обмен данными криминалистических учетов и информационно-поисковых систем; взаимодействие с международными организациями; международное научное и учебно-методическое сотрудничество. Обосновано предложение о закреплении определенных положений в разделе IV Закона Украины «О судебной экспертизе» и в разделе 6 проекта Закона Украины «О судебно-экспертной деятельности в Украине».

Сформированы основные направления совершенствования судебно-экспертной деятельности Экспертной службы МВД Украины в соответствии с практикой судебно-экспертной деятельности государств Европейского Союза: совершенствование национального законодательства с его максимальным соответствием нормам международного права; гармонизация законодательства Украины и европейских государств в сфере судебно-экспертной деятельности; приведения методик экспертных исследований в соответствие с международными стандартами и др.

Разработаны предложения и рекомендации по совершенствованию УПК Украины в контексте рассматриваемых в работе вопросов и практические рекомендации по реализации международного сотрудничества Экспертной службой МВД Украины.

Ключевые слова: судебно-экспертная деятельность, Экспертная служба МВД Украины, международное сотрудничество, судебная экспертиза, экспертная методика, международные стандарты.

SUMMARY

Lopata O.A. International cooperation of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. – Manuscript.

The thesis for the degree of Candidate of Legal Sciences (Doctor of Philosophy) in specialty 12.00.09 «Criminal Procedure and Criminalistics; Forensic examination; Operational search activity». – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2017.

The dissertation highlights the international cooperation of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The concept, the task of forensic expert activity of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are disclosed. The legal bases, directions, levels and forms of realization of international cooperation, the content of international cooperation with the European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI) are determined. The forensic expert activity of the states of the European Union, cooperation of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the Ukrainian bureau of Interpol were characterized. The ways of directing to attract better experience are outlined. Conducting forensic examination in the order of international legal assistance is highlighted. The proposals on the improvement of legislation and practice of its application have been developed.

Key words: forensic expert activity, Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, international cooperation, forensic examination, expert methodology, international standards.